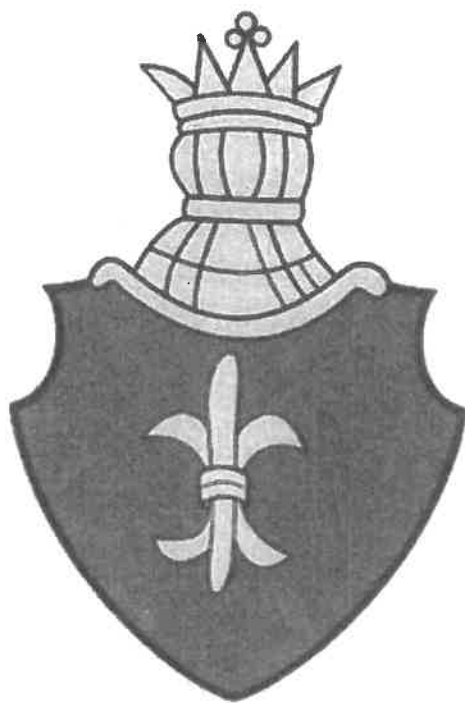

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS

NA LATA 2018 – 2021

Opracował:

Piotr Najmajer

Id: 8CFDC6AD-B413-48A9-A724-32BDA16248EC. Podpisany

2018

Strona 1

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

5.4. Instrumentarium gminnego „Programu opieki nad zabytkami”	53
5.4.1. Instrumenty prawne	53
5.4.2. Instrumenty koordynacji	53
5.4.3. Instrumenty finansowe	53
5.4.4. Instrumenty społeczne	54
5.4.5. Instrumenty kontrolne	54

1. WSTĘP

Gmina Kampinos jest gminą wiejską, wchodzącą w skład powiatu warszawskiego zachodniego. Jest częścią Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Graniczy z gminami Brochów, Leoncin, Leszno, Teresin i Sochaczew. Dzieli się na 21 sołectw: Budki Żelazowskie, Gnatowice, Grabnik, Granica, Józefów, Kampinos, Kampinos A, Komorów, Kwiatkówka, Łazy, Pasikonie, Pindal, Podkampinos, Prusy, Skarbikowo, Strojec, Strzyżew, Szczytno, Wiejca, Wola Pasikońska, Zawady.

Gmina Kampinos leży na Równinie Łowicko-Błońskiej. Powierzchnia gminy wynosi 84,25 km², a liczba ludności około 4 300. Część obszaru gminy obejmuje Kampinoski Park Narodowy oraz jego otulina. W granicach Kampinoskiego Parku Narodowego na terenie gminy Kampinos znajduje się kilka rezerwatów przyrody: Występują w nim m.in. chronione i rzadkie rośliny oraz wiele cennych gatunków fauny, m.in. bobry, łosie, czarne bociany, żurawie, sarny, dziki, borsuki i ptaki drapieżne.

Dla gminy Kampinos szczególnie ważne jest uwzględnianie zasad ochrony przyrody przy planowaniu inwestycji. Istotna jest także zasada dobrej kontynuacji w rozwoju przestrzennym gminy. Powinna się ona wyrażać się w organicznym rozwoju struktur ruralistycznych, niezakłócaniu charakteru ich zabudowy, ochronie obiektów zabytkowych, wpisywaniu się nowych obiektów w ukształtowaną historycznie tkankę przestrzenną.

Niniejszy „Program opieki nad zabytkami” dla gminy Kampinos ma ułatwić planowe i metodyczne działania władz gminnych na rzecz środowiska kulturowego gminy w latach 2018-2021.

1.1. PODSTAWA PRAWNA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

I. Rozstrzygnięcia ustawowe:

a) Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2018, poz. 994 z późn. zm) który mówi, że:

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,

b) Art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018, poz. 2067.).

W artykule tym znajdujemy:

Ust. 1: Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Ust. 3: Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ust. 4: Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Ust. 5: Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

1.2. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny programu opieki nad zabytkami służy poprawie stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustala się w nim rozwiązania organizacyjne i finansowe, jak również edukacyjne i wychowawcze, które mają doprowadzić do osiągnięcia tego celu.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2018 poz. 2067): *W krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się, w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w*

zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Ustawa precyzuje cele sporządzania programów opieki nad zabytkami w **art. 87:**

- 1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.*
- 2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:*
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO–PRAWNE, INSTYTUCJONALNE I PROGRAMOWE FUNKCJONOWANIA OCHRONY ZABYTKÓW W GMINIE KAMPINOS

2.1. USTAWY REGULUJĄCE PROBLEMATYKĘ OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- 1) ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390, z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394, z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804, z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871, z 2017 r., poz. 1595, z 2018, poz. 2067),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2003 r. Nr 62 poz. 627 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 799z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 1614)
- 4) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 1997 nr 115 poz. 741 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 2204),
- 5) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 Nr 80 poz. 717 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2018 poz. 1945),
- 6) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku – prawo budowlane (Dz. U. 1994 nr 89 poz. 414 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 1202),
- 7) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 1991 nr 114 poz. 493 z późn. zm., t.j. - Dz. U. 2018 poz. 1983),
- 8) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. nr 96, poz. 873 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 450z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach (Dz. U. z 1997 roku, Nr 5, poz. 24 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2018 poz. 720 z późn. zm.),
- 2) Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 1997 nr 85 poz. 539 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2018 poz. 574 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 1983 nr 38 poz. 173 z późn. zm., t.j. – Dz.U. 2018 poz. 217).

W myśl art. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem jest:

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 niniejszej ustawy:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 2) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 3) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 4) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 5) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 6) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 7) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.*

Natomiast w art. 6 stwierdza się, że:

1. ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.*

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,*
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,*
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,*
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,*
- e) materiałami bibliotecznymi, których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,*
- f) instrumentami muzycznymi,*

- g) *wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,*
- h) *przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,*

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) *pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,*
- b) *cmentarzyskami,*
- c) *kurhanami*
- d) *reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.*

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formy ochrony zabytków określa art. 7:

- 1) wpis do rejestru zabytków,**
- 2) uznanie za pomnik historii,**
- 3) utworzenie parku kulturowego,**
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.**

Na mocy art. 16:

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy.

W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem.

Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony.

Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Art. 17.

1. Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomości;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

2. W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131-134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2003 r. Nr 62 poz. 627 z późn. zm., t.j. – Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1232).

Art. 18:

1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Art. 19:

1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Art. 20:

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Art. 21:

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22:

1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego nie wpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

6. Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Art. 71:

1. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

2. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Art. 72:

Na zasadach i w trybie określonych odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.

Art. 73:

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Art. 74:

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa "Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego";*
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.*

Art. 75. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego lub wojewódzki konserwator zabytków może udzielić dotacji osobom bądź jednostkom, o których mowa w art. 73, na podstawie umowy zawartej z tymi osobami lub jednostkami.

Art. 76:

1. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:

- 1) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku;*

2) nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

2. Wniosek o udzielenie dotacji, o której mowa w ust. 1 pkt 2, wnioskodawca może złożyć po przeprowadzeniu wszystkich prac lub robót przy zabytku wpisanym do rejestru, określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 77:

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Art. 78:

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

2. Jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

4. Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego i wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać wysokości dofinansowania określonej w ust. 1-3.

Art. 79:

Dochodzenie przez organy, o których mowa w art. 74, należności wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych z tytułu niewykorzystania lub wykorzystania niezgodnego z przeznaczeniem udzielonej dotacji następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 80:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki i tryb udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru oraz sposób prowadzenia dokumentacji w tym zakresie.

2. W rozporządzeniu, w szczególności, należy określić tryb postępowania z wnioskami o udzielenie dotacji celowej oraz sposób jej rozliczania, a zwłaszcza rodzaj dokumentów niezbędnych do rozpatrzenia wniosku i rozliczenia dotacji oraz wskazać, jakie postanowienia powinna zawierać umowa o udzielenie dotacji, a także sposób gromadzenia informacji o udzielonych dotacjach.

Art. 81:

1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy lub powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82:

1. Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy

lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

3. W celu zapewnienia realizacji postanowień określonych w ust. 1 organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Art. 83:

Na zasadach określonych w przepisach o Komitecie Badań Naukowych, Przewodniczący Komitetu Badań Naukowych może przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach.

Art. 89:

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;*
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.*

W art. 91 ust. 4 sprecyzowane są zadania, które wykonywać będzie wojewódzki konserwator 97 zabytków. Są to w szczególności:

- 1) realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 2) sporządzanie, w ramach przyznanych środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,*
- 3) prowadzenie rejestru o wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,*
- 4) wydawanie, zgodnie w właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,*
- 5) sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,*
- 6) organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki*
- 7) nad zabytkami,*
- 8) opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,*
- 9) upowszechnianie wiedzy o zabytkach,*

10) współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków.

Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków - *Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474)*

Od 5 czerwca 2010 r. rozszerzony został zakres form ochrony zabytków. Ustawa o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r. określała następujące kategorie ochrony zabytków: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ustawa z 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., nr 75, poz. 474) wprowadza ochronę zabytków poprzez zapisy w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej. Intencją ustawodawcy było usunięcie luki prawnej w sytuacji, gdy określony obszar nie posiadał obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego, a obiekty zabytkowe na tym terenie nie były chronione w inny sposób. Nowelizacja wyeliminuje sytuacje, w których podejmowano decyzje dotyczące obiektów zabytkowych, nie uwzględniając opinii konserwatorów wojewódzkich. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków przewiduje także, że w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej oraz decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej musi być uwzględniona ochrona zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (wraz z ich otoczeniem) oraz zabytków włączonych do gminnej ewidencji zabytków. Zmienia to charakter gminnej ewidencji zabytków, która staje się dokumentem wiążącym prawnie.

Ustawa zmienia także przepisy prawa budowlanego (art. 39 ust. 3), stwierdzając, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków (a nie tylko wpisanych do rejestru zabytków), pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Nowelizacja z 18 marca 2010 r. ustala termin sporządzenia przez gminy gminnych ewidencji zabytków na 2 i pół roku od wejścia w życie ustawy.

Ustawa wprowadza także zmiany w zakresie zasad wywozu zabytków za granicę.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw dokonała kilku istotnych zmian, m.in.:

wprowadzając art. 10a.

1. Od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i

podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie.

Szczególnie istotną dla samorządów zmianą jest ta dokonana w art. 81:

Art. 81. 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dziennik Ustaw – 3 – Poz. 1595

2. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.

Zmiana ta oznacza, że władze gminy mogą dofinansować prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane nie tylko przy zabytku wpisanym do rejestru, jak było do tej pory, lecz także prace przy obiekcie włączonym do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Nowelizacja ta wprowadza także nową formę ochrony zabytków – wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa (Art. 7. 1a).

Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego zaliczany do jednej z następujących kategorii: 1) zabytków archeologicznych, które mają więcej niż 100 lat, wchodzą w skład zbiorów archeologicznych lub zostały pozyskane w wyniku badań archeologicznych lub przypadkowych odkryć, 2) elementów stanowiących integralną część zabytków architektury, wystroju wnętrz, pomników, posągów i dzieł rzemiosła artystycznego, które mają więcej niż 100 lat, 3) wykonanych ręcznie dowolną techniką i na dowolnym materiale dzieł malarstwa, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 4 i 5, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 150 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 4) wykonanych ręcznie na dowolnym materiale akwareli, gwaszy i pastelii, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 30 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 5) mozaik, nieobjętych kategoriami wskazanymi w pkt 1 i 2, oraz rysunków wykonanych ręcznie przy użyciu dowolnej techniki i na dowolnym materiale, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 6) oryginalnych dzieł grafiki i matryc do ich wykonania oraz oryginalnych plakatów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 7) oryginalnych rzeźb, posągów lub ich kopii wykonanych tą samą techniką co oryginał, nieobjętych kategorią wskazaną w pkt 1, które

mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 8) fotografii, filmów oraz ich negatywów, które mają więcej niż 50 lat, ich wartość jest wyższa niż 15 000 euro oraz nie są własnością ich twórców, 9) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach inkunabułów i manuskryptów oraz map i partytur muzycznych, liczących więcej niż 50 lat, które nie są własnością ich twórców, 10) pojedynczych lub znajdujących się w zbiorach książek, które mają więcej niż 100 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro, 11) map drukowanych, które mają więcej niż 200 lat, 12) środków transportu, które mają więcej niż 75 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro, 13) innych kategorii, niewymienionych w pkt 1–12, obejmujących zabytki, które mają więcej niż 50 lat i ich wartość jest wyższa niż 50 000 euro.

2.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W SFERZE OCHRONY ZABYTKÓW

Ważnym elementem planowania strategicznego jest określanie zadań i konstruowanie priorytetów do realizacji celów krótko- i długofalowych. Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest tworzenie mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Aktualną politykę państwa w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego wyznacza „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017”, przyjęty Uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r. Określa on cele i kierunki działań oraz zadania, jakie powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Jednym ze strategicznych założeń Krajowego programu (przyjętych na etapie prac nad dokumentem i odzwierciedlonych w brzmieniu jednego z celów szczegółowych) jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Jest ono wyrazem przekonania, że jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić przede wszystkim dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków. Jednocześnie, odwołując się do kompetencji Generalnego Konserwatora Zabytków należy wskazać, iż rolą Krajowego programu jest tworzenie warunków wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie, np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań. Ponadto głównymi założeniami Krajowego programu są: uporządkowanie sfery ochrony zabytków nieruchomych, uporządkowanie rejestru oraz

podniesienie jakości służb w zakresie realizacji pozostałych zadań w odniesieniu do zabytków nieruchomych (szkolenia, część zadań z podejścia krajobrazowego, wzmocnienie orzecznictwa); dostosowanie prawa i praktyki ochrony zabytków w Polsce do standardów międzynarodowych – ratyfikacja konwencji, ochrona zabytków ruchomych, wdrożenie podejścia krajobrazowego, w tym podkreślenie roli parków kulturowych, jako jednej z kluczowych form ochrony zabytków; wzmocnienie realizacji konstytucyjnej zasady pomocniczości, w szczególności w odniesieniu do zadań realizowanych przy zaangażowaniu obywateli lub skierowanych bezpośrednio do nich; zwiększenie efektywności ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego – poprzez lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w ich otoczeniu; zwiększenie zaangażowania samorządów w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków; działania administracyjne na rzecz zwiększania dostępności obiektów zabytkowych dla osób niepełnosprawnych – likwidowanie barier i łagodzenie uciążliwości związanych z niepełnosprawnością ma istotne znaczenie dla przeciwdziałania wykluczenia tej grupy społecznej z dostępu do dóbr kultury, w tym dostępu do zabytków.

2.3. PROBLEMATYKA OCHRONY ZABYTKÓW W SYSTEMIE ZADAŃ STRATEGICZNYCH, WYNIKAJĄCYCH Z KONCEPCJI PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU.

2.3.1. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” ZE STRATEGIĄ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO¹ - WYCIĄG

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego obejmuje 3 cele strategiczne powiązane z 5 celami pośrednimi. Cele strategiczne mają charakter ogólny i określają pożądane stany lub procesy. Cele pośrednie stanowią punkty odniesienia dla kierunków działań, które zostały przyporządkowane poszczególnym celom pośrednim. Celów pośrednich i związanych z nimi grup kierunków działań jest pięć:

1. Rozwój kapitału społecznego.
2. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
3. Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy.
4. Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.
5. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

¹ Obecnie trwają konsultacje dotyczące projektu aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do

Dla ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Kampinos największe znaczenie mają następujące cele pośrednie oraz kierunki działań:

CEL POŚREDNI 1. ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO.

Kierunek działania 1.5. – Dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, a w nim działanie:

- wspieranie inicjatyw związanych z poprawą standardów zamieszkania poprzez modernizację i rewitalizację starej zabudowy i osiedli wielkopłytowych (m. in. wyposażenie w wodociąg, kanalizację, zmianę sposobu ogrzewania, termoizolację).

CEL POŚREDNI 5. ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO ORAZ KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU REGIONU.

Kierunek działania 5.1. – Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej.

Działania:

- organizowanie kursów doskonalących wiedzę w zakresie znajomości regionu, z myślą o wykorzystaniu jej w rozwoju turystyki;
- wydawanie broszur i informatorów, prasy lokalnej i regionalnej, promujących walory gmin, powiatów i regionu.

Kierunek działania 5.3. – Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Działania:

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych;
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz ich włączenie do sieci w sąsiednich województwach;
- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych (w tym zwłaszcza w oparciu o unikalne walory najważniejszych ciągów ekologicznych, takich jak dolina Wisły), przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m. in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych);

- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczenie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej;
- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej;
- utworzenie, we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego, dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja;
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki;
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej;
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości;
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwi efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej;
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;
- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych;
- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach.

Kierunek działania 5.4. – Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu działania:

- utworzenie instytucjonalnych ram, np. za pomocą regionalnego systemu certyfikacji, dla wspierania rozwoju marek regionalnych (np. tradycyjnych produktów żywnościowych czy produktów turystycznych);
- wspieranie organizacji i stowarzyszeń regionalnych i lokalnych, które nie tylko kultywują wartości tradycyjne, ale również kreują aktywne postawy społeczne, lokalny patriotyzm, a także integrują społeczności lokalne w dostosowywaniu się do nowych warunków społeczno-gospodarczych;
- ochrona i promocja, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane, cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast;
- promocja unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;

- wspieranie rozwoju dziedzin nauki, w tym humanistycznych, mających istotny wpływ na zachowanie i popularyzację dziedzictwa kulturowo-historycznego Mazowsza;
- kreowanie regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej;
- pielęgnowanie i kultywowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów, znajomości historii regionu;
- wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji kulturalnej, promującego dziedzictwo kulturowe i tradycję, funkcjonującego jako portal internetowy, dzięki któremu podawane będą informacje o wydarzeniach kulturalnych, wystawach, targach regionalnych, krajowych i zagranicznych promujących Mazowsze;
- promocja odrębności historyczno-kulturowej Mazowsza, nurtów kultury ludowej i wysokiej, dążąc do zahamowania pogłębiającej się dysproporcji między nimi poprzez aktywne wsparcie ośrodków i środowisk lokalnych, a także poprawę dostępu do kultury skupionej w Warszawie dla ludności spoza stolicy;
- organizowanie okolicznościowych i stałych imprez lokalnych (targów, festiwali, konkursów);
- podjęcie szerszych działań promocyjnych wśród regionów polskich i europejskich;
- prezentowanie szerokiej oferty związanej z kulturą regionu (obrzędy, rękodzieło, tradycje, kapele i zespoły folklorystyczne) oraz opracowanie katalogu ofert produktów regionalnych;
- ekspozycja regionalnych produktów ekologicznych i turystycznych, uwzględniających lokalne tradycje (przykładowo palmy kurpiowskie, wycinanki kołbielskie, czy strój łowicki), związanych z krajobrazem (wierzba, bocian) lub kulturą (Chopin i Żelazowa Wola);
- upowszechnianie wiedzy o regionie poprzez organizowanie seminariów, debat, dyskusji oraz imprez.

Kierunek działania 5.5. – Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa, w tym działania:

- współpraca międzynarodowa prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego – jej zakres i formy wyznaczają ramy kompetencyjne poszczególnych szczebli samorządów, a dotyczyć będzie:
 - wymiany doświadczeń w tworzeniu skutecznie działających samorządów;
 - wymiany gospodarczej i ofert inwestycyjnych, kultury, edukacji i sportu oraz promocji;
 - tworzenia silnego obrazu regionu na arenie międzynarodowej, poprzez promocję walorów kulturowych, środowiskowych, gospodarczych i innych;
 - tworzenie na szczeblu lokalnym współpracy partnerskiej małych i średnich przedsiębiorstw oraz innych podmiotów;
 - wspieranie realizacji inicjatywy turystyczno-rekreacyjnej „Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza” w ramach Europejskich szlaków rowerowych EuroVelo i Greenways;

2.3.2. RELACJE GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI” Z PLANEM ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.²

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego jako element regionalnego planowania strategicznego ma na celu równoważenie różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa mazowieckiego i określa uwarunkowania przestrzenne do formułowanych programów rozwoju.

Wśród celów planu najważniejsze dla ochrony środowiska kulturowego są:

(...)

2. Zapewnienie zrównoważonego i harmonijnego rozwoju województwa poprzez zachowanie właściwych relacji pomiędzy poszczególnymi systemami i elementami zagospodarowania przestrzennego. A jednym ze sposobów jego realizacji jest: Ochrona dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i ładu przestrzennego.

3. Zwiększenie konkurencyjności regionu i poprawa warunków życia.

Cel ten realizowany będzie m.in. przez: Wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych dla celów turystyczno-rekreacyjnych.

W rozdziale „Polityka przestrzenna województwa” (podrozdział „Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych”) jako cel polityki w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych wskazano kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Cel ten ma być realizowany m.in. poprzez ochronę obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu kulturowego i historycznego.

W sferze kultury niematerialnej polityka województwa ma być realizowana poprzez:

- *propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach;*
- *pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie twórczości ludowej;*
- *promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystyczno-kulturowych oraz informacje w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców;*
- *edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej;*
- *wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych;*
- *zapoznanie się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej;*

² Załącznik do uchwały 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2004 r.
Id: 8CFDC6AD-B413-48A9-A724-32BDA16248EC. Podpisany

**2.3.3. NAJISTOTNIEJSZE DLA GMINNEGO „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI”
USTALENIA „PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA
MAZOWIECKIEGO NA LATA 2012-2015”³**

„Program opieki nad zabytkami woj. mazowieckiego” ustala następującą hierarchię celów i działań:

Cele, kierunki działań i działania.

Cel 1. Ochrona i zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu. Stworzenie trwałych warunków dla poprawy stanu zachowania krajobrazów kulturowych i zabytków oraz ciągłości dziedzictwa kulturowego.

Kierunki działań i działania.

1.1. Ochrona i zachowanie wartości dziedzictwa materialnego:

- rewaloryzacja i rewitalizacja zdegradowanych obiektów i obszarów historycznych,
- zapobieganie niszczeniu cennych obiektów, w tym zabezpieczenia przed pożarem, zalaniem, kradzieżą itp.,
- dbałość o obiekty zabytkowe pozostające w zasobach samorządu województwa,
- wspieranie działań właścicieli i zarządców najcenniejszych zabytków regionu (o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym) w działaniach służących ich utrzymaniu w jak najlepszym stanie,
- ochrona i zachowanie obiektów zagrożonych/szczególnych: architektury drewnianej, dworskiej, przemysłowej, obiektów budownictwa obronnego,
- wypracowanie wspólnie z samorządami lokalnymi programów ochrony zabudowy drewnianej (wiejskiej, małomiasteczkowej i uzdrowskiej),
- tworzenie płaszczyzny współpracy różnych podmiotów na rzecz usuwania zagrożeń systemowych i konfliktów w sferze opieki nad zabytkami,
- stworzenie we współpracy z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków bazy dotyczącej zagrożonych zabytków.

1.2. Ochrona zabytków ruchomych:

- rozwój placówek muzealnych,
- wsparcie prywatnego muzealnictwa,
- ochrona i konserwacja zabytków ruchomych stanowiących element wystroju i wyposażenia (w tym świątyń),

³ Załącznik do uchwały Nr 42/12 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 12 marca 2012 r. w sprawie „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012 -2015”. Program ten stanowi punkt odniesienia dla niniejszego opracowania ze względu na trwające jeszcze prace nad „Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami

- zapobieganie niszczeniu cennych obiektów, w tym zabezpieczenia przed pożarem, zalaniem, kradzieżą itp.

1.3. Ochrona zabytków archeologicznych:

- identyfikacja zabytków archeologicznych,
- wykonywanie zaleceń konserwatorskich podczas procesów inwestycyjnych,
- ochrona i zachowanie zagrożonych/szczególnych zabytków archeologicznych, cmentarzysk oraz posiadających własną formę krajobrazową.

1.4. Ochrona, dokumentacja i popularyzacja zasobów o szczególnej wartości decydujących o specyfice regionu (najcenniejszych i charakterystycznych):

- podniesienie rangi najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu - rozszerzenie listy miejsc objętych statusem pomnika historii,
- wspieranie i inicjowanie prac badawczych i dokumentacyjnych najcenniejszych obiektów zabytkowych regionu,
- promocja najcenniejszych i charakterystycznych dla regionu obiektów i obszarów zabytkowych,
- propagowanie i wspieranie działań służących szybkiej aktualizacji i uzupełnienia wojewódzkiej i gminnych ewidencji zabytków,
- promocja i wspieranie wdrażania nowoczesnych standardów badań interdyscyplinarnych;
- promocja badań nieinwazyjnych.

1.5. Ochrona i kreowanie krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość kulturową i walory krajobrazowe, w tym komponowanych ciągów zieleni:

- rewitalizacja zabytkowych parków, ogrodów, układów zieleni komponowanej, zabytkowych alei
- identyfikacja najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa (w regionalnych dokumentach planistycznych),
- wspieranie samorządów lokalnych w działaniach dotyczących tworzenia parków kulturowych,
- integracja systemów ochrony krajobrazu, przyrody i dziedzictwa kulturowego.

1.6. Kształtowanie i ochrona przestrzeni historycznych miast i wsi:

- kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca,
- rewitalizacja zabytkowych układów ruralistycznych i urbanistycznych, wypracowanie modelu wdrażania lokalnych programów rewitalizacji historycznych założeń urbanistycznych i ruralistycznych,
- rewaloryzacja zabytkowej zabudowy na obszarach historycznych,
- ochrona panoram zabytkowych miast i wsi,
- zachowanie osi widokowych i zapewnienie właściwej ekspozycji zabytków,
- ochrona i rewaloryzacja małej architektury i zespołów zieleni (komunalnej),
- propagowanie wzorców form budownictwa zgodnego z tradycją lokalną,
- dostosowanie nowej zabudowy do warunków krajobrazowych, lokalnych tradycji budowlanych i gabarytów zabudowy historycznej.

1.7. Rewitalizacja historycznych ośrodków życia kulturalnego:

- adaptacja zabytkowych dworów i pałaców na funkcje kulturalne, turystyczne i edukacyjne,
- wspieranie i promocja wydarzeń realizowanych w zabytkowych obiektach (dworach, pałacach, parkach, klasztorach, plebaniach, ośrodkach w zespołach przemysłowych).

1.8. Pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego:

- kontynuacja wsparcia i upowszechniania „ginących zawodów”,
- wspieranie i promocja twórczości artystycznej, ludowej,
- ochrona budownictwa ludowego w miejscu lokalizacji,
- podtrzymanie warunków dla wytwarzania tradycyjnych wyrobów kulinarnych,
- rozwój i promocja skansenów,
- upowszechnianie wydawnictw folklorystycznych (audio i video) wraz z przewodnikami i wydawnictwami o regionie.

1.9. Popularyzacja i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa:

- digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego,
- promocja projektów zajmujących się digitalizacją i archiwizowaniem dokumentów i fotografii znajdujących się w rękach prywatnych,
- wspieranie rozwoju nowych form udostępniania zbiorów muzealnych,
- zwiększanie dostępności do zabytków poprzez warunkowanie dotacji do prac w obiektach, zabytkowych od publicznego udostępniania tych obiektów,
- prowadzenie portalu internetowego o wielowątkowym profilu na temat dziedzictwa kulturowego (w połączeniu z informacjami turystycznymi).

Cel 2. Kształtowanie tożsamości regionalnej. Kształtowanie tożsamości regionalnej poprzez wykorzystanie walorów zabytkowych.

Kierunki działań i działania.

2.1. Utrwalanie i kształtowanie świadomości mieszkańców o historii i zasobach dziedzictwa kulturowego, w tym regionalnego i lokalnego oraz budowanie i pielęgnowanie wrażliwości na bogactwo przestrzeni kulturowej:

- wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, w tym dziedzictwo kultury ludowej (m.in. gwarę mazowiecką) wprowadzanie ścieżki edukacji regionalnej na różnych poziomach nauczania,
- kształcenie nauczycieli oraz animatorów życia kulturalnego,
- tworzenie i rozwój ekspozycji regionalnych w instytucjach kultury,
- uwzględnianie w wojewódzkich dokumentach planistycznych, strategicznych i programowych uwarunkowań ochrony regionalnego dziedzictwa,

- wspieranie lokalnych inicjatyw w zakresie tworzenia w obiektach zabytkowych ogólnodostępnych ekspozycji związanych z osobami, wydarzeniami historycznymi i tradycją miejsca,
- wykorzystanie roli uczelni w edukacji społecznej dotyczącej regionalnego dziedzictwa - wsparcie programów badawczych.

2.2. Kształtowanie regionalnej dumy w oparciu o zabytki architektury i budownictwa, krajobraz kulturowy, wydarzenia historyczne oraz działalność wybitnych osób:

- organizacja konkursów dotyczących dziedzictwa i tradycji w celu rozwijania zainteresowań historią i dziedzictwem regionu,
- kreowanie wyobrażeń na temat tożsamości historycznej i kulturowej Mazowsza, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej,
- wykorzystanie tożsamości kulturowej jako elementu marketingowego,
- zamieszczanie w internecie wykazu obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków wraz z uzasadnieniem ich wartości zabytkowych.

2.3. Wykorzystanie pamięci historycznej i zasobów dziedzictwa do integracji mieszkańców i stymulowania rozwoju - tworzenie przestrzennych ciągów inicjatyw:

- organizacja inscenizacji ważnych wydarzeń historycznych, zwłaszcza w miejscach i obiektach zabytkowych,
- organizacja imprez (plenerowych) związanych z promocją kultury ludowej oraz kultywowaniem tradycji,
- wspieranie oddolnych inicjatyw dotyczących popularyzacji dziedzictwa regionu.

2.4. Kreowanie ośrodków budowania tożsamości kulturowej regionu (w ramach pasm turystyczno-kulturowych oraz wskazanych w PZPWM):

- stymulowanie aktywności kulturalnej społeczności historycznych miejscowości pełniących ważną rolę w układzie osadniczym oraz wyróżniających się bogactwem zasobów dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego),
- wspieranie stowarzyszeń i grup różnych podmiotów w zakresie zapewnienia im wkładu finansowego do udziału w projektach ukierunkowanych na promocje tradycji lokalnych i regionalnych,
- wykorzystanie bogactwa dziedzictwa kulturowego dla promocji ośrodków budowania tożsamości kulturowej.

2.5. Promocja walorów kulturowych regionu:

- publikacje popularno-naukowe poświęcone elementom dziedzictwa kulturowego regionu np. w ujęciu tematycznym: dziedzictwo przemysłowe, zabytki sakralne, budownictwo drewniane, sztuka ludowa,
- wydawnictwa albumowe poświęcone krajobrazom kulturowym i zasobom dziedzictwa o wyjątkowej wartości (najcenniejsze oraz decydujące o specyfice regionu),
- organizacja konferencji poświęconych dziedzictwu kulturowemu województwa mazowieckiego,

- cykle materiałów edukacyjnych i promocyjnych w prasie, radiu i telewizji,
- wdrażanie systemu informacji o dziedzictwie kulturowym regionu,
- wsparcie cyfryzacji i udostępniania w domenie publicznej materiałów promujących walory regionu.

Cel 3. Wzrost społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego regionu. Budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

Kierunki działań i działania.

3.1. Stymulowanie działań służących ochronie obiektów zabytkowych i promowanie najlepszych przykładów takich działań:

- promowanie dobrych praktyk w zakresie konserwacji i rehabilitacji obiektów zabytkowych,
- premiowanie działań służących odzyskaniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem,
- organizowanie konkursów dla właścicieli obiektów zabytkowych, promujących właściwą opiekę nad obiektem oraz jego udostępnienie.

3.2. Edukacja społeczeństwa w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami :

- kreowanie liderów - społecznych opiekunów zabytków,
- szkolenia dla radnych, urzędników, właścicieli i użytkowników zabytków, organizacji pozarządowych, w zakresie opieki nad zabytkami, m. in. przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego,
- upowszechnianie wiedzy o prawach i obowiązkach właścicieli zabytków, organizacja szkoleń dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych,
- stymulowanie aktywnego i świadomego uczestnictwa w działaniach dotyczących rozwiązywania problemów związanych z opieką nad zabytkami np. poprzez organizację warsztatów.

3.3. Stymulowanie i intensyfikacja współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i pozarządowym w działaniach na rzecz edukacji, promocji, podniesienia świadomości o zasobach i potrzebie zachowania dziedzictwa regionu:

- optymalizacja współpracy publiczno-prywatnej w działaniach dotyczących opieki nad zabytkami i rewitalizacji obszarów historycznych, z udziałem społecznych opiekunów zabytków i organizacji społecznych,
- tworzenie finansowych i pozafinansowych mechanizmów współpracy różnych podmiotów działających w sferze ochrony i promocji dziedzictwa regionu,
- włączenie organizacji pozarządowych w działania samorządu województwa służące opiece nad zabytkami.

Cel 4. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego regionu oraz kreowanie pasm turystyczno-kulturowych. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego regionu poprzez wykorzystanie zabytków dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych oraz kreowanie pasm turystyczno-kulturowych.

Kierunki działań i działania.

4.1. Wspieranie podmiotów posiadających w swoich zasobach znaczną liczbę zabytków w działaniach służących efektywnemu zarządzaniu obiektami zabytkowymi:

- stymulowanie aktywności w pozyskiwaniu nowych źródeł finansowania prac remontowych i konserwatorskich,
- wypracowanie metod współpracy różnych instytucji (samorząd województwa, samorządy lokalne, służby konserwatorskie) w rozwiązywaniu głównych problemów właścicieli posiadających znaczne zasoby zabytków (instytucjonalnych),
- zwiększanie dostępności publicznej do obiektów pozostających w zasobach właścicieli (w pierwszej kolejności instytucjonalnych).

4.2. Stymulowanie wykorzystania dziedzictwa kulturowego w obszarze przemysłów kultury i czasu wolnego:

- tworzenie warunków dla rozwoju przemysłów kultury opartych na dziedzictwie kulturowym,
- wspieranie i stymulowanie rozwoju turystyki kulturowej (miejskiej, pielgrzymkowej, wiejskiej, sentymentalnej, tematycznej np. industrialnej, archeologicznej),
- współpraca z organizatorami turystyki oraz zagospodarowania czasu wolnego.

4.3. Kształtowanie pasm turystyczno-kulturowych:

- wyznaczanie i promocja szlaków turystyki kulturowej w oparciu o atrakcje krajobrazowo-architektoniczne wzdłuż dolin rzecznych i historycznych linii kolejowych oraz sieć miast historycznych,
- tworzenie liniowych programów rozwoju turystyki w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego,
- organizacja ciągów wydarzeń w miejscowościach położonych na obszarach poszczególnych pasm,
- rozwój europejskich szlaków kulturowych na terenie województwa mazowieckiego,
- wypracowanie systemu identyfikacji obiektów i wskazań kierunkowych – publikacja regionalnych planów i map z umiejscowieniem obiektów włączonych do pasma turystyki kulturowej,
- publikacje promocyjne przygotowane w układzie pasm turystyczno-kulturowych.

4.4. Kreowanie produktów turystyki kulturowej w parciu o tradycje historyczne:

- tworzenie warunków dla kreowania produktów turystycznych opartych o zasoby dziedzictwa kulturowego,

- tworzenie tras i produktów turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa wiejskiego i kultury ludowej,
- tworzenie tras i produktów turystycznych w oparciu o zabytki i tradycje historyczne (ziemiańskie, rycerskie, militarne, obronne), zasoby dziedzictwa archeologicznego,
- poprawa zagospodarowania istniejących szlaków kulturowych,
- wykorzystanie miejsc związanych z pobytem sławnych osób (malarzy, rzeźbiarzy, pisarzy, naukowców i innych) dla rozwoju turystyki - tworzenie szlaków kulturowych i produktów turystycznych związanych z wielkimi osobistościami Mazowsza,
- stymulowanie samorządów do tworzenia infrastruktury towarzyszącej, zwiększającej dostępność obiektów zabytkowych.

4.5. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego i regionalnego poprzez organizację wydarzeń kulturalno-historycznych w miejscach zabytkowych:

- wykorzystanie obiektów zabytkowych jako scenerii widowisk, spektakli i koncertów,
- rozwój skansenów (w tym archeologicznych), wprowadzanie funkcji związanych z wypoczynkiem, rekreacją,
- propagowanie wykorzystania zadań opieki nad zabytkami dla generowania nowych miejsc pracy.

4.6. Adaptacja obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych:

- identyfikacja obiektów pełniących i mogących pełnić funkcje kulturalne, edukacyjne, turystyczne i społeczne, stworzenie katalogu obiektów do adaptacji,
- wykorzystanie potencjału obszarów i obiektów przemysłowych, obronnych dla ich adaptacji na inne cele z preferencją funkcji społecznych/publicznych,
- wspieranie tworzenia „sieci” obiektów zabytkowych wykorzystywanych na cele kulturalne.

4.7. Propagowanie korzyści płynących z wykorzystania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego dla rozwoju regionalnego i lokalnego:

- promocja dobrych praktyk w zakresie działań dotyczących rewitalizacji historycznych miast i wsi,
- propagowanie tradycyjnych technik budowlanych i form architektonicznych,
- wspieranie rozwoju turystyki (w tym agroturystyki) opartej o zasoby naturalnego i kulturowego dziedzictwa regionu.

2.4. WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA PRAWNE I PROGRAMOWE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY KAMPINOS

2.4.1. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE ZE STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY⁴ (WYCIĄG)

KIERUNKI ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI

Uczynienie z turystyki i rekreacji głównej osi rozwoju gminy przewiduje się poprzez :

- Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej w oparciu o korzystne położenie gminy w sąsiedztwie Puszczy Kampinoskiej, obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie gminy oraz atrakcje turystyczne pobliskich ośrodków tożsamości kulturowej o znaczeniu regionalnym: Żelazowej Woli i Niepokalanowa, w tym realizacja zadań ponadlokalnego programu specjalnego „Zielony Szlak Rowerowy Mazowsza”.
- Utrzymywanie istniejących i sukcesywną realizację projektowanych tras pieszych i rowerowych, w tym dydaktycznych.
- Rozwój sieci parkingów wokół KPN, jako punktów wyjściowych na szlaki turystyczne.
- Budowę na rzece Utracie zbiornika retencyjnego „Gnatowice – Zawady”, o funkcji także rekreacyjnej, wraz z zagospodarowaniem turystyczno-rekreacyjnym jego obrzeży.
- Rozwój gospodarstw agroturystycznych.
- Rozwój systemu informacji turystycznej.

KIERUNKI I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Ustala się najważniejsze kierunki działań jakie determinuje potrzeba ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków :

- Bezwzględna ochronę zabytków kubaturowych oraz zespołów dworsko-parkowych wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków i wyeksponowanie ich w strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszarów przyległych. Dla niektórych zabytków istotne jest również zachowanie perspektyw widokowych w ciągach komunikacyjnych prowadzących do miejsc ich lokalizacji;
- Możliwie najpełniejsze zachowanie zespołów dworsko-parkowych w Łazach i Szczytnie, alei parkowej Łazy-Zawady i dość licznych obiektów budowlanych kubaturowych nie wpisanych do rejestru zabytków ale znajdujących się w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków;

- Uszczegółowienie zasad ochrony obiektów zabytkowych (n.p. przez ustalenie stref ochrony konserwatorskiej), nastąpi na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
- Zakaz naruszania istniejącego stanu zabytkowego kurhanu we wsi Strzyżew (stanowisko archeologiczne nr 56-60/11), poza badaniami archeologicznymi, pracami porządkowymi lub rekonstrukcyjnymi, prowadzonymi za zezwoleniem wojewódzkiego konserwatora zabytków. Kurhan docelowo powinien być zrekonstruowany i odpowiednio wyeksponowany i zabezpieczony.
- Ze względu na dużą wartość naukową należy dążyć do wykluczenia z zainwestowania pozostałych stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków;
- Szczegółowe wytyczne konserwatorskie dla zabytków archeologicznych będą każdorazowo określone podczas sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ilość stanowisk i zasięg stref ochrony konserwatorskiej, które należy uwzględnić w planach, ze względu na nowe ustalenia mogą ulegać zmianom i dlatego należy je uściślać na etapie tuż po przystąpieniu do sporządzania planu.

Rezygnuje się z formułowania kierunków i zasad ochrony dóbr kultury współczesnej, gdyż dobra te (Aleja III Tysiąclecia w Granicy) z racji swego położenia są chronione zarówno w ramach ochrony Kampinoskiego Parku Narodowego jak i ochrony zabytkowej osady puszczańskiej w Granicy.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE GMINY KAMPINOS

3.1. RYS HISTORYCZNY

Najstarsze ślady działalności człowieka na terenie dzisiejszej gminy pochodzą z paleolitu i neolitu. Pierwsza wzmianka o lokowanej na prawie chełmińskim miejscowości zwanej Białym Miastem pochodzi z 1377 roku. W 1414 r. książę mazowiecki nadał miejscowości prawa miejskie. Wójtem Kampinosu został Czestek z Kocięcina. W XV w. Kampinos należał do dóbr książąt mazowieckich. W 1451 r. książę Władysław I płocki nadał swojej małżonce Annie kasztelanę sochaczewską wraz z Białym Miastem jako opawę wdowią. W 1476 r. Kampinos został inkorporowany przez króla Kazimierza IV Jagiellończyka do Korony wraz z ziemią sochaczewską, przeciw czemu zaprotestowali książęta Janusz II i Bolesław V warszawski, co spowodowało pogorszenie się stosunków między Mazowszem a Koroną. W 1489 r. król zabezpieczył Hieronimowi i Piotrowi z Nowego Miasta sumę 4 800 florenów na m.in. Kampinosie, Wiejcy, Głusku i Rybitwie; wówczas miejscowość została wymieniona po raz pierwszy pod nazwą *Capinoss*. Do 1511 r. Kampinos był wielokrotnie zastawem królewskim. W 1508 r. król Zygmunt Stary oddał miasto w dzierżawę Andrzejowi Radziejowskiemu, kasztelanowi sochaczewskiemu i staroście rawskiemu, a ten przekazał je swoim synom. W XVI w. wzrasta liczba ludności: z 15 w 1496 r. do 42 w połowie XVI w. W 1557 r. Kampinos był jeszcze miastem, lecz już w 1579 r. jedynie osadą puszczańską.

W II połowie XVI wieku Kampinos obejmował 8,25 łana kmiecego oraz łan wójtowski. Stanowił z okolicznymi lasami królewszczyznę, należącą do starostwa mszczonowskiego. W 1649 r. Kampinos był w posiadaniu królowej Ludwiki Marii Gonzaga. Wg lustracji z 1661 r. we wsi znajdował się m.in. drewniany kościół, 18 domów, folwark, wiatrak i karczma. W Kampinosie przebywali w trakcie polowań m.in. Jan III Sobieski i Stanisław August.

W XVIII w. wieś należała m.in. do późniejszego kanclerza wielkiego koronnego Jana Szembeka (1703), podkomorzego litewskiego Michała Jerzego Mniszcha (1735), Henryka Brühla, pierwszego ministra Augusta III (1764), czy Franciszka Ksawerego Branickiego, późniejszego hetmana koronnego (1766). W 1794 r. podczas zjazdu zwołanego w Kampinosie przez Leona Bilickiego został uchwalony akces obywateli ziemi sochaczewskiej do insurekcji kościuszkowskiej.

Pierwsza informacja o zabudowaniach dworskich, należących wówczas do Ludwika Gutakowskiego, pochodzi z 1788 r. Na początku XIX wieku stanowił własność Adama Brońca, marszałka dworu Królestwa Polskiego i jego żony Marianny. W tym czasie Kampinos liczył 409 mieszkańców zamieszkujących 48 domów. Od 1838 r. dwór był w posiadaniu Michała Staszewskiego, naczelnika sekcji ekonomicznej w zarządzie guberni mazowieckiej. W czasie

powstania styczniowego w dworze stacjonował sztab powstańczy Zygmunta Padewskiego. W 1870 r. folwark został oddzielony od dóbr rządowych. Obejmował wówczas 1333 morgi, w tym ogrodów i gruntów ornych – 562, łąk – 273, lasu – 311. Zabudowania stanowiło 11 budynków murowanych, 15 drewnianych oraz gorzelnia i browar. Od 1872 r. folwark należał do Romualda Nowickiego. Kolejnym właścicielem został Ignacy Łaszczyński, ożeniony z Halpertówną. Po nim jego córka Anna Zofia z mężem Adamem Józefem Florianem Łaszczyńskim.

Dwór w Kampinosie wzniesiony został w II ćwierci XIX wieku dla Adama Brońca. W okresie międzywojennym znajdowało się tam przedszkole oraz pensjonat letni dla nauczycieli i uczniów gimnazjum i seminarium Z. Wołoskiej. W 1933 r. z okazji rocznicy powstania styczniowego przebywał w Kampinosie prezydent RP Ignacy Mościcki. W sierpniu 1944 r. Kampinos został opanowany przez zgrupowanie Kampinos Armii Krajowej.

3.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY KAMPINOS

3.2.1. ZABYTKI NIERUCHOME Z TERENU GMINY KAMPINOS WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Granica

- obiekty drewniane, teren wsi, XIX/XX w., nr rej.: 1268-A z 24.07.1985
 - chałupa, nr rej.: j.w.
 - leśniczówka, nr rej.: j.w.

Kampinos

- kościół pw. Wniebowzięcia NMP, drewn., XVIII, XIX w., nr rej.: 1041/604/62 z 4.04.1962
- plebania z ogrodem, ul. Chopina 24, 2 poł. XIX, nr rej.: 1239 z 20.01.1984
- zespół dworski, XVIII, nr rej.: A-465 z 4.04.1962:
 - dwór
 - park

Łazy

- zespół dworski, ob. nr 54, 2 poł. XIX, nr rej.: A-661 z 10.09.1998:
 - oficyna
 - park

Podkampinos

- zespół dworski, pocz. XX, nr rej.: 1532 z 28.09.1992:
 - dwór, drewno (bunkowany)

- park z 2 alejami dojazdowymi

Strzyżew

- zespół dworski, 1 poł. XIX, nr rej.: 1109/611/62 z 4.04.1962:

- dwór

- park

3.2.2. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW

Gminna Ewidencja Zabytków gminy Kampinos zawiera karty adresowe, które posiadają następujące informacje o obiekcie:

- 1) Nazwa
- 2) Czas powstania
- 3) Dane adresowe
- 4) Przynależność administracyjna
- 5) Forma ochrony
- 6) Fotografie

Lista zabytków nieruchomych włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków

1. Bromierzyk, kaplica św. Teresy, 1937 r.;
2. Granica, cmentarz wojenny;
3. Granica, kaplica, 1918 r.;
4. Granica, leśniczówka z zesp. zabudowy drewnianej, wsi Granica, stacja monitoringu, 1919;
5. Granica, leśniczówka z zesp. zabudowy drewnianej, wsi Granica, XIX/ XX;
6. Granica, Muzeum Puszczy kampinoskiej, XIX/ XX;
7. Granica, układ ruralistyczny, skansen., XIX/ XX w.;
8. Granica, zagroda Połcia, dom;
9. Granica, zagroda Połcia, stodoła;
10. Granica, zagroda Połcia, studnia;
11. Granica, zagroda Widymajera, dom;
12. Granica, zagroda Widymajera, drewnutnia;
13. Granica, zagroda Widymajera, obora;
14. Granica, zagroda Widymajera, piwnica;
15. Granica, zagroda Widymajera, spichlerz;
16. Granica, zagroda Widymajera, stodoła;

17. Granica, zagroda Wiejckiej, dom;
18. Granica, zagroda Wiejckiej, obora;
19. Granica, zagroda Wiejckiej, spichlerz;
20. Granica, zagroda Wiejckiej, stodoła;
21. Granica, zagroda Wiejckiej, szopa;
22. Kampinos, cmentarz przykościelny, 1700 r.;
23. Kampinos, cmentarz parafialny;
24. Kampinos, dwór, 2 ćw. XIX w.;
25. Kampinos, park dworski, 2 ćw. XIX w.;
26. Kampinos, Kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP, 1773-1782;
27. Kampinos, ul. Chopina 24, plebania z zielenią, ob. Klub Abstynenta, ok. poł. XIX w.;
28. Kampinos, ul. Chopina, dzwonnica, XVIII-XIX w.;
29. Karolinów, cmentarz kolonistów, II poł. XIX w.;
30. Łazy 54, oficyna dworska, XVIII/ XIX w., L.80 XIX w.;
31. Łazy, park krajobrazowy, poł. XIX w.;
32. Łazy- Zawady, aleja parkowa, XIX w.;
33. Narty, mogiła zbiorowa l.40 XX w.;
34. Podkampinos (d. Krubice), dwór, l. 20 XX w.;
35. Podkampinos(d.Krubice),park krajobrazowy z alejkami dojazdowymi, pocz. XX w.
36. Strzyżew, dwór, I poł. XIX w.;
37. Strzyżew, park dworski, I poł. XIX w.;
38. Szczytno, dwór, ok. poł. XIX w.;
39. Szczytno, oficyna dworska, ok. poł. XIX w.;
40. Szczytno, park dworski, ok. poł. XIX w.;
41. Zawady, cmentarz parafialny, II poł. XVIII w.;
42. Zawady, cmentarz przykościelny, k. XIV w.;
43. Zawady 1, dwór, 1 ćw. XIX w.;
44. Zawady, kaplica grobowa, po 1872 r.;
45. Zawady, Kościół par. pw. Św. Doroty, 1899-1905;
46. Zawady, plebania, 1920-25, 2008 r.

3.2.3. ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

A. Ochrona zabytków archeologicznych

Istnieje konieczność uwzględniania zaleceń konserwatorskich w stosunku do terenów obejmujących stanowiska wymienione w Archeologicznym Zdjęciu Polski. Karty obszarów i stanowisk Archeologicznego Zdjęcia Polski są dostępne u Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie. Oznaczone są także na miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (MPZP).

Zabytki archeologiczne stanowią jedną z najciekawszych kategorii dziedzictwa kulturowego. W wielu przypadkach są jedynym źródłem informacji o rozwoju i charakterze osadnictwa na konkretnym terenie.

Zgodnie z **Kartą Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS** (Lozanna 1990): „Dziedzictwo archeologiczne stanowi tę część dziedzictwa materialnego, w stosunku do której podstawowych informacji dostarczają metody archeologiczne (...) Jest wrażliwym, nieodnawialnym bogactwem kulturowym. Użytkowanie każdego terenu powinno być kontrolowane i rozwijane tak, aby zminimalizować zniszczenie dziedzictwa archeologicznego. (...) Ochrona dziedzictwa archeologicznego powinna być integrowana na płaszczyźnie polityki planowania przestrzennego na poziomie międzynarodowym, narodowym, regionalnym i lokalnym. (...) Obowiązkiem każdego kraju jest zapewnienie odpowiednich środków finansowych dla jego ochrony. Zadaniem prawodawstwa jest zapewnienie ochrony dziedzictwu archeologicznemu stosownie do potrzeb, historii i tradycji każdego kraju i regionu, z uwzględnieniem ochrony stanowisk *in situ* oraz odpowiednich potrzeb badawczych. (...) Prawo winno zabraniać niszczenia, degradowania i zmieniania wszelkich archeologicznych stanowisk i zabytków, obiektów i obszarów archeologicznych wraz z ich otoczeniem bez zgody odpowiednich władz archeologicznych. (...) podstawowym instrumentem strategii ochrony dziedzictwa archeologicznego jest ogólne rozpoznanie zasobów archeologicznych. (...) Należy przyjąć podstawową zasadę, aby zbieranie informacji o dziedzictwie archeologicznym nie niszczyło świadectwa archeologicznego bardziej, niż jest to konieczne dla ochrony lub osiągnięcia celów naukowych. (...) Ogólnym celem opieki, konserwacji dziedzictwa archeologicznego i organizacji jego zarządzania powinna być ochrona zabytków, obszarów i stanowisk *in situ* wraz z długoterminową konserwacją i troską o wszystkie z tym związane rysunki, zapiski, zbiory itp. (...). Dziedzictwo archeologiczne jest wspólnym dziedzictwem całej ludzkości. Dlatego też współpraca międzynarodowa jest konieczna dla rozwoju i utrzymania standardów jego zachowania.

Ważna rola dziedzictwa archeologicznego została także podkreślona w zapisach „Europejskiej konwencji o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego” z La Valetta (1992), która uznała je za źródło zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych. Z zapisu tego wynika konieczność umiejętnego pogodzenia dwóch podstawowych celów działań ochronnych i opiekuńczych w odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego: ochrony dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej oraz jako instrumentu dla badań historycznych i naukowych.

Państwa – strony konwencji z La Valetta zobowiązują się do utworzenia systemu prawnego dla ochrony dziedzictwa archeologicznego, stosowania procedur upoważniających do przeprowadzenia oraz nadzoru wykopalisk i innych prac archeologicznych w taki sposób, aby zapobiec nielegalnym wykopaliskom oraz aby archeologiczne wykopaliska i poszukiwania były przeprowadzane w sposób naukowy i nieszkodliwy dla przedmiotów badania.

Państwa – strony konwencji zobowiązują się także do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego oraz do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego oraz do zapewnienia publicznego finansowego wsparcia dla badań archeologicznych, a także do prowadzenia działalności edukacyjnej na temat dziedzictwa archeologicznego.

Ochrona zabytków archeologicznych jest w Polsce uregulowana przepisami **Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** oraz pakietem odpowiednich aktów wykonawczych (rozporządzeń Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), a także niektórymi przepisami **Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska**. Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i w części samorządowej) zapewniają w szczególności przepisy **Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami**. Zgodnie z nią ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania) zabytki archeologiczne, w tym pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska głosi m.in.:

Art. 101. Ochrona powierzchni ziemi polega na: 1) racjonalnym gospodarowaniu; 2) zachowaniu funkcji środowiskowych, gospodarczych, społecznych i kulturowych, w tym między innymi:

(...) f) zbioru dziedzictwa geologicznego, geomorfologicznego i archeologicznego;

Wykaz stanowisk archeologicznych objętych ochroną konserwatorską

1. AZP 3/56-61/3 Kampinos A;

2. AZP 9/56-60/2 Grabnik;

3. AZP 1/55-61/1 Granica;

4. AZP 1/55-60/1 Bromierzyk;
5. AZP 1/56-60/11 Strojec/ Brogi;
6. AZP 1/56-61/2 Kampinos A;
7. AZP 2/55-61/1 Bieliny;
8. AZP 2/56-60/3 Strojec/ Brogi;
9. AZP 2/56-61/2 Kampinos A;
10. AZP 3/55-60/2 Łazy Leśne;
11. AZP 3/56-60/1 Rzęszyce;
12. AZP 4/56-60/1 Wola Pasikońska/ Lisie Nory;
13. AZP 4/56-61/4 Kampinos A;
14. AZP 5/55-60/1 Budki Żelazowskie;
15. AZP 5/56-60/2 Wola Pasikońska;
16. AZP 5/56-61/5 Kampinos A;
17. AZP 6/55-60/1 Pindal;
18. AZP 6/56-60/3 Wola Pasikońska;
19. AZP 6/56-61/1 Wiejca;
20. AZP 7/55-60/2 Pindal;
21. AZP 7/55-61/1 Józefów;
22. AZP 7/56-60/4 Wola Pasikońska;
23. AZP 7/56-61/14 Kampinos A/ Wiejca;
24. AZP 8/55-60/3 Pindal;
25. AZP 8/56-60/1 Grabnik;
26. AZP 8/56-61/2 Wiejca;
27. AZP 9/55-60/1 Kirsztajnow;
28. AZP 9/56-61/3 Wiejca;
29. AZP 10/56-60/1 Komorów;
30. AZP 10/56-61/1 Prusy;
31. AZP 11/55-61/2 Józefów;
32. AZP 11/56-60/1 Strzyżew, kopiec z I-IV w., Rej. Zab. nr C-60;
33. AZP 11/56-61/2 Prusy, osada z IV-III w. p.n.e. oraz XII-XIII w., Rej. Zab. nr C-116;
34. AZP 12/55-61/3 Koszówka;
35. AZP 12/56-60/8 Strzyżew;
36. AZP 13/55-61/3 Józefów/ Narty;
37. AZP 13/56-60/1 Szczytno;

38. AZP 14/55-60/2 Bromierzyk;
39. AZP 14/56-60/2 Szczytno;
40. AZP 14/56-61/1 Kampinos;
41. AZP 15/55-60/3 Bromierzyk;
42. AZP 15/56-60/3 Szczytno;
43. AZP 15/56-61/1 Koszówka;
44. AZP 16/56-60/4 Szczytno, osada z VII-I w. p.n.e. oraz XIII-XIV w., Rej. Zab. nr C-115;
45. AZP 16/56-61/4 Wiejca;
46. AZP 17/56-60/5 Szczytno;
47. AZP 17/56-61/2 Koszówka;
48. AZP 18/55-60/2 Budki Żelazowskie;
49. AZP 18/55-61/4 Józefów/ Narty;
50. AZP 18/56-60/6 Szczytno;
51. AZP 18/56-61/6 Kampinos A;
52. AZP 19/55-61/1 Łazy Leśne/ Zalasek;
53. AZP 19/56-60/7 Szczytno;
54. AZP 19/56-61/2 Kampinos;
55. AZP 20/56-60/1 Skarbikowo;
56. AZP 20/56-60/2 Skarbikowo;
57. AZP 20/56-61/3 Kampinos;
58. AZP 21/55-61/2 Granica;
59. AZP 21/56-61/4 Kampinos;
60. AZP 22/55-61/3 Granica;
61. AZP 22/56-60/5 Wola Pasikońska;
62. AZP 22/56-61/5 Kampinos;
63. AZP 23/56-60/3 Skarbikowo;
64. AZP 23/56-61/6 Kampinos;
65. AZP 24/56-60/2 Pasikonie;
66. AZP 25/56-60/1 Zawady;
67. AZP 25/56-61/2 Kwiatkówek;
68. AZP 26/56-60/2 Zawady;
69. AZP 26/56-61/3 Prusy;
70. AZP 27/56-60/2 Stare Gnatowice, cmentarzysko, Rej. Zab. nr C-114;
71. AZP 27/56-61/5 Kampinos A;

72. AZP 28/55-60/2 Kirsztajnow;
73. AZP 28/56-60/4 Skarbikowo;
74. AZP 28/56-61/6 Wiejca;
75. AZP 29/55-60/4 Pindal;
76. AZP 29/56-60/1 Pasikonie, cmentarzysko z VI-I w. p.n.e., Rej. Zab. nr C-58;
77. AZP 29/56-61/7 Wiejca;
78. AZP 30/56-60/6 Wola Pasikońska;
79. AZP 30/56-61/8 Wiejca;
80. AZP 31/56-60/3 Strzyżew;
81. AZP 31/56-61/9 Wiejca;
82. AZP 32/56-60/1 Strojec;
83. AZP 33/56-60/2 Komorów;
84. AZP 33/56-61/7 Kampinos A;
85. AZP 34/56-60/1 Łazy;
86. AZP 34/56-61/1 Podkampinos;
87. AZP 35/56-60/8 Szczytno;
88. AZP 35/56-61/7 Kampinos;
89. AZP 32/56-61/10 Wiejca;
90. AZP 36/56-61/8 Kampinos;
91. AZP 37/56-61/8 Kampinos A;
92. AZP 38/56-61/9 Kampinos;
93. AZP 39/56-61/3 Komorów;
94. AZP 40/55-60/3 Bromierzyk;
95. AZP 40/56-61/10 Kampinos;
96. AZP 41/56-61/2 Podkampinos/ Krubice;
97. AZP 42/56-61/4 Komorów;
98. AZP 43/55-60/5 Bromierzyk;
99. AZP 44/56-61/11 Wiejca;
100. AZP 45/56-61/5 Komorów;
101. AZP 48/56-61/9 Kampinos A;
102. AZP 50/55-60/6 Bromierzyk;
103. AZP 50/56-61/3 Podkampinos/ Krubice;
104. AZP 52/56-61/10 Kampinos A;
105. AZP 53/56-61/4 Podkampinos;

106. AZP 54/56-61/16 Wiejca;
107. AZP 57/55-60/3 Kirsztajnow;
108. AZP 58/55-60/5 Pindal;
109. AZP 60/55-60/6 Pindal;
110. AZP 60/56-61/11 Kampinos A;
111. AZP 61/56-61/5 Podkampinos/ Krubice;
112. AZP 62/56-61/7 Podkampinos/ Krubice;
113. AZP 63/55-60/3 Grabnik;
114. AZP 63/56-61/8 Podkampinos/ Krubice;
115. AZP 64/55-60/7 Pindal;
116. AZP 65/55-60/8 Pindal;
117. AZP 65/56-61/12 Kampinos A;
118. AZP 66/56-61/13 Kampinos A;
119. AZP 67/56-61/12 Wiejca;
120. AZP 68/56-61/6 Podkampinos/ Krubice;
121. AZP 69/56-61/13 Wiejca;
122. AZP 70/56-61/14 Wiejca;
123. AZP 72/56-61/15 Wiejca;
124. AZP 80/56-61/11 Kampinos;
125. AZP 81/56-61/2 Kampinoski Park Narodowy;
126. AZP 82/56-61/12 Kampinos
127. AZP 24/56-61/1 Kwiatkówek.

3.2.5. ZABYTKI RUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Kampinos, wyposażenie plastyczne kościoła pw. Wniebowzięcia NMP, nr rej. B-386/62, decyzja z 14.03.1962
2. Kampinos, 3 feretryny z kościoła pw. Wniebowzięcia NMP, nr rej. B-49, decyzja z 30.11.2004
3. Pasikonie, figura św. Rocha, nr rej. B-129, decyzja z 30.05.2007
4. Szczytno, figura Matki Bożej na postumencie, nr rej. B-359, decyzja z 11.07.2014

3.2.6. MUZEA I PLACÓWKI EDUKACYJNO-WYSTAWIENNICZE

Muzeum Puszczy Kampinoskiej w Granicy

Godziny otwarcia:

wtorek - piątek. 8.00 – 16.00

sobota - niedziela: 10.00 - 16.00

Muzeum Puszczy Kampinoskiej utworzone zostało w 1964 r. w niewielkim budynku byłej „kasjerówki” Nadleśnictwa Kampinos. Wchodzi w skład zespołu obecnie zabytkowych, drewnianych budynków. Drewniane budynki nadleśnictwa Kampinos zostały wybudowane w okresie międzywojennym, w modnym wówczas stylu tzw. architektury narodowej, czerpiącej zarówno ze szlacheckiego baroku, jak i ze stylu zakopiańskiego. W trzech salach zaprezentowano: świat zwierząt i roślin Kampinoskiego Parku Narodowego oraz pamiątki związane z historią terenów Puszczy (głównie z okresu II Wojny Światowej i Powstania Styczniowego). Ekspozycja przedstawia walory przyrodnicze, jak i historię okolicy. W puszczy znajdują się ważne stanowiska archeologiczne oraz wiele pamiątek po działaniach wojennych, głównie z okresu powstania styczniowego i II wojny światowej. Wokół budynku muzeum rośnie kilka pomnikowych dębów.

Skansen Budownictwa Puszczańskiego w Granicy

Godziny otwarcia:

wtorek - piątek. 8.00 – 16.00

sobota - niedziela: 10.00 - 16.00

Skansen został utworzony w 1984 roku, w oparciu o istniejące obiekty zabytkowe (zespół zabudowań Nadleśnictwa Kampinos z 1919 roku). Wystawa budownictwa puszczańskiego, w skład którego wchodzi trzy zagrody (dwie kryte strzechą a jedna gontem) prezentuje zanikłe drewniane budownictwo ludowe Puszczy Kampinoskiej. Zagrody nazwane zostały od ostatnich właścicieli budynków mieszkalnych zagrodami Widymajera, Wiejckiej i Polcia. Zagroda „Widymajera”, prezentuje gospodarstwo zamożnego chłopca, typowe dla terenu Równiny Łowicko-Błońskiej. Zagroda druga, „Wiejckiej”, jest przykładem średniozamożnego gospodarstwa, typowego dla budownictwa ludowego tego terenu. Trzecia zagroda, „Polcia”, umiejscowiona jest oddzielnie, w strefie zaplecza usługowego skansenu.

Muzeum oraz skansen znajduje się na terenie Ośrodka Dydaktyczno-Muzealnego w Granicy. Oprócz muzeum i skansenu na terenie ośrodka znajdują się stała wystawa poświęcona polskim

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

parkom narodowym, cmentarz wojskowy, ścieżka dydaktyczna, plac zabaw dla dzieci oraz parking.

4. ANALIZA STRATEGICZNA SWOT

Perspektywy rozwoju pod kątem wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy – mocne i słabe strony oraz wynikające stąd szanse i zagrożenia dla ochrony środowiska kulturowego

Mocne strony	Słabe strony	Szanse	Zagrożenia
Położenie na terenie i w sąsiedztwie Kampinoskiego Parku Narodowego	Zły stan zespołu dworsko-parkowego w Szczytnie, dworu w Podkampinosie, oficyny dworskiej w Łazach, części obiektów ze skansenu w Granicy	Ochrona obiektów zabytkowych oraz świadczących o tożsamości gminy	Niebezpieczeństwo naporu inwestycyjnego zagrażającego przyrodzie oraz integralności układów ruralistycznych
Atrakcyjne szlaki piesze i rowerowe na terenie Puszczy Kampinoskiej	Niskie środki budżetowe i prywatne przeznaczone na remonty i konserwację obiektów zabytkowych	Finansowanie prac konserwatorskich ze środków gminy, konserwatora zabytków oraz z funduszy europejskich	Zagrożenie substancji zabytkowej ze względu na brak remontów i rewaloryzacji obiektów zabytkowych
Cenna zabudowa drewniana wsi Granica	Niedostateczna promocja walorów turystycznych gminy	Uwzględnianie ochrony zabytków i miejsc pamięci w planowaniu przestrzennym	Niebezpieczeństwo utraty obiektów zabytkowych ze względu na małą skuteczność procedur administracyjnych zapobiegających niszczeniu zabytków
Zespoły dworskie w Kampinosie, Podkampinosie, Łazach i Strzyżewie	Brak dostatecznie rozwiniętej bazy turystycznej	Działania na rzecz wykorzystania tradycji historycznej dla promocji gminy	Zagrożenie wynikające z braku systemu zachęt finansowych do podejmowania
Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Kampinoskiego Parku Narodowego w Granicy – Muzeum Puszczy Kampinoskiej oraz Skansen Budownictwa Puszczańskiego		Zwiększenie bazy noclegowo-gastronomicznej, rozwój agroturystyki	
Tradycja walk o niepodległość Polski w okresie powstania		Utrzymywanie istniejących i tworzenie	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

styczniowego oraz okupacji hitlerowskiej		nowych tras pieszych i rowerowych, w tym dydaktycznych	remontów i prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych
Bliskość Warszawy			
Sąsiedztwo Żelazowej Woli i Niepokalanowa		Rozwój sieci parkingów wokół KPN, jako punktów wyjściowych na szlaki turystyczne	

5. CELE I DZIAŁANIA W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO NA LATA 2018-2021 DLA GMINY KAMPINOS

5.1. PRIORYTETY I CELE STRATEGICZNE

PRIORYTET 1. Poprawa stanu zachowania zabytków oraz ładu przestrzennego gminy

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

PRIORYTET 2. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i promocja gminy

CEL STRATEGICZNY 3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL STRATEGICZNY 4. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

5.2. TABELA – CELE I DZIAŁANIA USTALANE W „PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021” (WRAZ Z TERMINARZEM).

CEL STRATEGICZNY 1. Wykorzystanie środków prawnych i organizacyjnych do stworzenia odpowiednich warunków ochrony środowiska kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

CELE OPERACYJNE	DZIAŁANIA	TERMINARZ/ZASADY DZIAŁAŃ
CEL OPERACYJNY 1. Wykorzystanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i innych instrumentów planistycznych jako instrumentu przyczyniającego się do poprawy ładu przestrzennego gminy oraz ochrony zabytków	DZIAŁANIE 1. Opracowanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy uwzględnieniu problematyki ochrony środowiska kulturowego	sukcesywnie
	DZIAŁANIE 2. Ujmowanie w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy zapisów o ochronie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i włączonych do gminnej ewidencji zabytków	sukcesywnie w miarę wydawania decyzji
CEL OPERACYJNY 2. Monitorowanie stanu zachowania zabytków oraz działania na rzecz jego poprawy	DZIAŁANIE 3. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków	do grudnia 2021 r.
	DZIAŁANIE 4. Sporządzenie następnej edycji „Programu opieki nad zabytkami”	do grudnia 2021 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

	DZIAŁANIE 5. Informowanie władz konserwatorskich o zagrożeniu zabytków i ładu przestrzennego w gminie	
	DZIAŁANIE 6. Sporządzenie sprawozdania z realizacji „Programu opieki nad zabytkami”	grudzień 2019 r., grudzień 2021 r.
CEL OPERACYJNY 3. Objęcie ochroną prawną szczególnie wartościowych zabytków	DZIAŁANIE 7. Współpraca przy opracowywaniu wniosków do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie najcenniejszych zabytków do rejestru zabytków	sukcesywnie

CEL STRATEGICZNY 2. Działania na rzecz poprawy stanu zachowania obiektów zabytkowych

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 3) *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;*
- 4) *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*

CEL OPERACYJNY 4. Finansowanie działań mających na celu poprawę stanu zachowania i estetyki obiektów zabytkowych	DZIAŁANIE 8. Remonty i renowacje obiektów zabytkowych należących do Gminy oraz dofinansowanie remontów i renowacji obiektów zabytkowych wpisanych do Rejestru Zabytków i	na podstawie uchwały Rady Gminy (dofinansowanie remontów obiektów włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków umożliwia Ustawa z
--	--	---

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

	włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz miejsc pamięci.	dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, art. 1 pkt. 10) – lista obiektów dofinansowanych znajdzie się w sprawozdaniu z wykonania „Programu opieki nad zabytkami”
	DZIAŁANIE 9. Działania na rzecz poprawy wyglądu i odpowiedniej aranżacji przestrzeni publicznej	do sprawozdania z realizacji niniejszego „Programu...” zostanie załączona lista obiektów i wykonanych prac

CEL STRATEGICZNY 3. Wzmacnianie tożsamości lokalnej i włączenie społeczeństwa gminy w działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego

Cel ten koresponduje z zadaniami gminy określonymi w art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- 5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*

CEL OPERACYJNY 5. Zwiększenie wiedzy i świadomości mieszkańców gminy o wagi kultywowania tradycji	DZIAŁANIE 10. Zaopatrzenie szkół w materiały umożliwiające wprowadzenie do programów szkolnych elementów wiedzy	do czerwca 2020 r.
--	--	--------------------

kulturowych regionu	o regionalnym dziedzictwie kulturowym	
	DZIAŁANIE 11. Działania na rzecz Ośrodka Edukacyjnego Kampinoskiego Parku Narodowego w Kampinosie	sukcesywnie

CEL STRATEGICZNY 4. Działania na rzecz zwiększenia potencjału turystycznego gminy

- 5) *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- 6) *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;*
- 7) *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

CEL OPERACYJNY 6. Promocja turystyczna gminy	DZIAŁANIE 12. Opracowanie przewodnika przedstawiającego walory kulturowe i przyrodnicze gminy oraz miejsca związane z historią i wybitnym postaciami historycznymi	do grudnia 2020 r.
	DZIAŁANIE 13. Opublikowanie przewodnika na stronie internetowej gminy	do grudnia 2020 r.
	DZIAŁANIE 14. Opublikowanie przewodnika w wersji papierowej	do grudnia 2021 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2018-2021

	DZIAŁANIE 15. Wspieranie wydawnictw dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie
	DZIAŁANIE 16. Wykorzystanie imprez masowych organizowanych w gminie oraz innych okazji budzących zainteresowanie mediów do promocji dziedzictwa kulturowego gminy	sukcesywnie
CEL OPERACYJNY 7. Działania na rzecz rozwoju bazy i infrastruktury turystycznej	DZIAŁANIE 17. Rozbudowa infrastruktury turystycznej w miejscowościach gminy oraz wzdłuż szlaków turystycznych (w porozumieniu z dyrekcją Kampinoskiego Parku Narodowego)	sukcesywnie
	DZIAŁANIE 18. Wytyczanie i budowa oraz konserwacja szlaków turystycznych pieszych i rowerowych we współpracy ze starostwem powiatowym	sukcesywnie

5.3. MONITORING REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt/burmistrz/prezydent ma obowiązek sporządzania, co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go do akceptacji przez Radę Gminy.

Wyniki osiągnięte przy realizacji Programu Opieki nad Zabytkami powinny być oceniane na podstawie stopnia realizacji działań wyszczególnionych powyżej.

5.4. INSTRUMENTARIUM GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

5.4.1. INSTRUMENTY PRAWNE:

- 1) przepisy ustawowe;
- 2) programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 3) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- 4) wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków;

5.4.2. INSTRUMENTY KOORDYNACJI:

- 1) strategia rozwoju gminy;
- 2) plany rozwoju lokalnego;
- 3) programy rozwoju infrastruktury gminy;
- 4) programy ochrony środowiska przyrodniczego;
- 5) programy prac konserwatorskich;
- 6) studia i analizy, koncepcje;
- 7) plany rewitalizacji;
- 8) umowy i porozumienia;
- 9) kontrakty;
- 10) prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych;
- 11) współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- 12) współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego;
- 13) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
- 14) współpraca z diecezją w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

5.4.3. INSTRUMENTY FINANSOWE:

- 1) dotacje;

- 2) subwencje;
- 3) dofinansowania;
- 4) nagrody;
- 5) zachęty finansowe;
- 6) zbiórki społeczne;
- 7) programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Wspólnoty Europejskiej⁵.

5.4.4. INSTRUMENTY SPOŁECZNE:

- 1) pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego;
- 2) edukacja kulturowa;
- 3) informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- 4) współdziałanie z organizacjami społecznymi;

5.4.5. INSTRUMENTY KONTROLNE:

- 1) monitoring stanu środowiska kulturowego;
- 2) aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia;

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy
Krzysztof Sucharski

⁵ Dofinansowanie kolejnych projektów mających na celu ochronę środowiska kulturowego będzie możliwe w następnym cyklu budżetowym (2021-27). Przygotowanie ewentualnych propozycji programowych należałoby rozpocząć już teraz.

